

"Belki ayneleri, daireleri hakiki olmazsa, hayali, ademi dahi olsa, onlara zarar etmez. Belki vücut-u hakikinin ayinesinde vücut rengi olmazsa, daha ziyade safi ve parlak olur." Bu cümleleri açıklar mısınız?

"Şimdi, ehl-i vahdetü'l-vücut madem **لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ** der, hakaik-i eşyayı hayal derecesine indirir. Cenâb-ı Hakkin **Vâcibü'l-Vücut** ve **Mevcud** ve **Vâhid** ve **Ehad** isimlerinin hakiki cilveleri ve daireleri var. Belki aynaları, daireleri hakiki olmazsa, hayali, ademî dahi olsa, onlara zarar etmez. Belki vücut-u hakikinin aynasında vücut rengi olmazsa, daha ziyade sâfi ve parlak olur. Fakat, **Rahmân, Rezzâk, Kakhâr, Cebbâr, Hallâk** gibi isimleri ise, tecellileri hakiki olmuyor, itibari oluyor. Halbuki, o esmalar, mevcut ismi gibi hakikattirler, gölge olamazlar; aslidirler, tebei olamazlar." (1)

Bu mesleğe göre, Allah'ın **Vacibü'l-Vücut, Mevcud, Vâhid** gibi isimlerini düşünen ve onun üstünde yoğunlaşan birisi için eşyanın varlığı ikilik teşkil edip zihin bulandırıyor ve o isimlere tam hasr-ı nazar etmeye mâni oluyor. Kısacası kesret yani eşya, vahdette, yani Allah'ın ezeli varlığında ve birliğinde fâni olmaya, onda huzur bulmaya bir mâni ve bir maraz oluyor.

Bu meslek erbapları bu engeli ve ikiliği kaldırmak için **"La mevcuda illa Hu"** diyor, yani **"Allah'ın varlığından başka bir varlık yok, tek varlık onun varlığıdır."** Bu fikirde ve meslekte olanlar için eşyanın vücudu ne kadar sahneden çekilir ise, Allah'ın vücudu yani varlığı insanın hususi âleminde o kadar parlar ve o kadar tezahür eder.

"Belki aynaları, daireleri hakiki olmazsa, hayali, ademî dahi olsa, onlara zarar etmez. Belki vücut-u hakikinin aynasında vücut rengi olmazsa, daha ziyade sâfi ve parlak olur." ifadesi de bu inceliğe işaret ediyor.

Meseleye sadece bu isimlerin açısından bakıldığında, eşyanın vücudunun inkâr edilmesi ya da eşyaya varlık renginin verilmemesi, bu isimleri anlama ve hasr-ı nazar etme açısından zararsız ve parlak bir yol olabilir. Ama diğer isimler açısından eşyanın inkâr edilmesi ya da yok farz edilmesi, bu isimlerde olduğu üzere aynı tezahür ve parlaklığı temin etmiyor, bilakis zararlı ve tehlikeli bir durum teşkil ediyor. Hasta ve hastalık olmadan **Şafi** ismi anlaşılmaz, aç ve açlık olmadan **Rezzak** ismi anlaşılmaz, ölüm olmadan **Mümit** ismi anlaşılmaz vs...

Allah'ın **Vacibü'l-Vücut, Mevcud, Vâhid** isimleri için eşyanın yokluğu ya da yok farz edilmesi nasıl güzel ve parlak ise, **Şafi, Rezzak** ve **Mümit** isimleri için de eşyanın varlığı o nisbette parlak ve güzeldir. Bu yüzden bu meşreb erbabları, **Vâhid** isimlerinde çok ileri ve parlak bir makama ulaşıırken, diğer isimleri idrak etme noktasında çok geri kalmışlardır.

Siyah renk, beyaz rengi ve tonlarını açığa çıkarmada ve parlak bir şekilde görünmesinde nasıl bir vazifeye sahip ise, **yokluk** mefkûresi de varlığın kıymetini anlama ve idrak etmede o derece bir vazifeye sahiptir. İnsan kendi varlığını İlahî varlığın karşısında ne kadar eritebilir ve yok edebilirse, o nisbette Allah'ın **Vacibü'l-Vücut, Mevcud, Vâhid** isimlerini anlar ve takdir eder.

Vahdetu'l- Vücut mesleği bu noktada çok terakki etmiş ve güzelliğe sahip olmuşsa da diğer isimleri idrak etme noktasında çok gerilerde kalmışlardır.

1) bk. [Mektubat, On Sekizinci Mektup.](#)